

Statsminister Jonas Gahr Støre
Finansminister Trygve Slagsvold Vedum
Samferdselsminister Jon-Ivar Nygård
Landbruks- og matminister Geir Pollestad
Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen
Energiminister Terje Aasland
Utviklingsminister Anne Beathe Tvinning

Oslo, 20. august 2024

NATURVERNFORBUNDETS HOVEDØNSKER FOR STATSBUDSJETTET 2025

Naturvernforbundet sendte 14. desember 2023 [et lengre brev til elleve av regjeringens ministre angående statsbudsjettet for 2025](#). I det brevet spilte vi inn forslag til endringer på statsbudsjettet sett i forhold til vedtatt budsjett for 2024, på et detaljert nivå. Vi viser generelt til dette brevet, men vil nå trekke fram noen hovedmomenter som vi håper regjeringen vil prioritere når statsbudsjettet for 2025 om ikke lenge gjøres ferdig for oversending til Stortinget.

I desember 2022 vedtok verdenssamfunnet den internasjonale naturavtalen, med Norge som en viktig pådriver. Avtalen legger klare føringer for politikken, også her hjemme. Regjeringen skal i 2024 legge fram en handlingsplan for å følge opp naturavtalen, med klare mål for 2030.

I oktober 2023 la det offentlig nedsatte Klimautvalget 2050 fram sin utredning. Den ser på hvilke veivalg Norge står overfor for å nå målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050 og kommer med konkrete anbefalinger. Utvalget peker på mange større og mindre omstillinger som er nødvendig i samfunnet, og også dette trenger konkret oppfølging. Klimautvalget peker blant annet på hvor viktig naturen og arealbruken er for arbeidet med å kutte klimagassutslipp, at petroleumssektoren må trappes raskere ned enn hva prognosene viser, og at det trengs kraftige grep for å gjøre økonomien sirkulær og omstille transportsektoren.

Det regjeringsoppnevnte Klimautvalget 2050 er tydelig på at vi må gjennomføre utslippsreducerende tiltak som står seg i et langsiktig perspektiv. Naturvernforbundet er enig i dette. Derfor er det ikke likegyldig hvilke klimatiltak som gjennomføres. Dessverre ser vi tendenser til at politikerne jakter etter tiltak som kan synes raskt på utslippsregnskapet, men som kan ha tvilsom klimagevinst globalt og ikke bidra til nødvendig omstilling. Økt bruk av biodrivstoff i tradisjonelle forbrenningsmotorer samt elektrifisering av petroleumsinstallasjoner med kraft fra land er to eksempler på slike tiltak, som bør unngås.

Klimautvalget 2050 er tydelig på at UFF-rammeverket (unngå – flytte – forbedre) må følges når vi skal løse utfordringene. Det skyldes blant annet at ressursene er knappe. Uten å redusere og endre gjennomføring av aktivitetene blir det vanskelig å ha nok ressurser (i form av for eksempel fornybar energi) til å komme raskt nok i mål. I tillegg vil rammeverket bidra til oppnåelse av alle bærekraftsmål og energisikkerhet.

Koronapandemien har vist oss at politikerne kan kaste seg rundt når det trengs og sørge for effektiv politikk som berger oss gjennom vanskelige tider. På samme måte må vi betrakte truslene mot naturen og klimaet, men alvoret ser dessverre ikke ut til å være forstått.

Statsbudsjettet for 2025 blir avgjørende for at Norge skal greie å innfri viktige miljømål innen blant annet klima og naturbevaring. Vi må kutte Norges klimagassutslipp med minst 3,6 millioner tonn CO₂-ekvivalenter årlig fra 2024 til 2030 for å komme i mål, og vi har like få år på oss til å sikre vern og igangsetting av restaurering av 30 prosent av våre land- og havområder. Vi må kutte miljøskadelige subsidier og ta prinsippet om at forurensere skal betale, på alvor.

For å få gjennomført miljøpolitikken trenger den folkelig støtte. Men det kan ikke skje gjennom å gjøre politikken ullen og mindre ambisiøs. Vi må få fram fordelene med omstilling, og vi må kompensere grupper og enkeltpersoner som rammes urimelig. Vi kan ikke forvente at miljøvirkemidlene kan ivareta fordelingshensyn. Derfor må avgifter, bevilgninger, forbud og påbud kombineres med avbøtende virkemidler.

Resten av brevet omtaler Naturvernforbundets utvalgte forslag mer detaljert, sortert etter departement, der endringene beskrives i forhold til saldert budsjett for 2024, i 2024-kroneverdi.

FIN: CO₂-avgift på mineralske produkter (kap. 5508 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- CO₂-avgiften økes med 50 prosent. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 5 mrd. Kroner.

Begrunnelse

Et hovedgrep for å redusere klimagassutslipp må være å øke CO₂-avgiftene. Disse er nå for lave til å gi nødvendige insentiver for utslippskutt. Naturvernforbundet mener at avgiftsnivået må trappes raskt opp, og som et ledd i dette bør både ordinær sats og lav sats i 2025 økes med 50 prosent i forhold til satsene i 2024. Om dette ikke er nok for at Norge greier å kutte sine utslipp med om lag 3,6 mill. tonn CO₂ i 2025, må avgiftsnivået ytterligere opp.

Statistisk sentralbyrå har i sin [analyse til Klimakur 2030](#) vist at utslippsprisen må opp i 3000–3500 kroner/tonn for å innfri utslippsreduksjonen i Klimakur 2030. Økt CO₂-avgift må ses i sammenheng med forslaget om karbonavgift til fordeling.

For å gjøre det politisk lettere å øke klimaavgiftene vil det være riktig å kombinere dette med en ordning der det økte provenyet betales tilbake til landets innbyggere med et likt beløp, en form for klimabonus, også kalt karbonavgift til fordeling (KAF). Dermed vil folk som ligger på landsgjennomsnittet når det gjelder klimapåvirkning, ikke få noen netto avgiftsendringer. Dette kan skape større folkelig oppslutning om både målet om lavere klimagassutslipp og virkemidlet for å oppnå dette. Videre vil et slikt prinsipp unngå at offentlige budsjetter gjøres avhengig av inntekter fra høye utslipp, noe som kan gi uheldige virkninger på sikt.

Naturvernforbundet kan ikke støtte ytterligere opptrapping av biodrivstoffbruken, som kan gi økte klimagassutslipp, naturødeleggelser og/eller mangel på råstoff som bør brukes til andre formål.

Samtidig er det viktig at trykke på å oppnå utslippskutt forsterkes. CO₂-avgiften på mineralske produkter er et viktig virkemiddel for å innfri Norges klimamål og -forpliktelser i ikke-kvotepiktig sektor. Avgiften må trappes raskere opp enn hva regjeringen foreslår, dels for å kompensere for mindre bruk av biodrivstoff enn regjeringen legger opp til.

FIN: CO₂-avgift i petroleumssektoren (kap. 5543 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- CO₂-avgiften i petroleumssektoren justeres til samme nivå som den ordinære CO₂-avgiften på mineralske produkter i 2025.

Begrunnelse

For å stimulere til utslippsreducerende tiltak utover effekten som kvoteprisen gir, har petroleumssektoren en egen CO₂-avgift. Denne må videreføres, og Naturvernforbundet foreslår at nivået justeres opp til å tilsvare settes lik ordinær sats for CO₂-avgiften på mineralske produkter (kap. 5508 post 70). Vi vil imidlertid vise til utredningen fra det offentlige Klimautvalget 2050, som anbefaler at hovedregelen må være å unngå bruk kraft fra land som utslippsreducerende tiltak.

Naturvernforbundet deler dette synet og vil påpeke at ingen nye utbygginger og raskere nedstenging av felt må være hovedgrepet når utslipp skal kuttes i petroleumssektoren. Samtidig er det et betydelig potensial for utslippsreducerende tiltak som ikke innebærer elektrifisering med kraft fra land, og her vil CO₂-avgiften være viktig.

Vi regner ingen provenyeffekt av endringer i CO₂-avgiften i petroleumssektoren som kan omdisponere stil andre formål i 2025, da inntekten fra denne avgiften inngår i kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten, som i sin helhet overføres til Statens pensjonsfond utland.

FIN: Merverdiavgift (kap. 5521 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Reparasjon og utleie av utvalgte produkter som klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk fritas for merverdiavgift (altså ilegges nullsats). Provenyeffekten er svært usikker, men er for reparasjon anslått til minus 0,6 mrd. kroner.

Begrunnelse

For å løse klimautfordringene må vi gjøre noe drastisk med overforbruket vårt. I dag velger altfor mange å kjøpe nytt, da det er for dyrt og utilgjengelig å reparere eller leie. Det er derfor nødvendig å utvikle lønnsomme forretningsmodeller og nye tjenester som utdaterer bruk-og-kast-samfunnet ved å gjøre det enkelt, behagelig og lønnsomt for både privatpersoner og selskaper å låne, leie, gjenbruke og selge videre. Det trengs nye virkemidler for å legge om økonomien, og i påvente av dette ber vi om at det fra 1. januar 2025 innføres fritak for merverdiavgift (altså nullsats) på reparasjon og utleie av klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk er et viktig virkemiddel.

LMD: Bygging av skogsveier (kap. 1149 post 71 og kap. 1150 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Tilskuddet til verdiskapingstiltak i skogbruket (kap. 1149 post 71) reduseres til 19 mill. kroner, som er 35 mill. kroner mindre enn i 2024. Reduksjonen gjelder bygging av skogsveier.

- Videre reduseres potten til bygging av skogsbilveier under Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50) med 60 mill. kroner.

Begrunnelse

Subsidiering av nye skogsveier gir store negative effekter på naturmangfoldet. Vi risikerer veibygging i skoger med villmarkspreget, områder som er dokumentert å være biologisk svært viktige, med et naturmangfold som er sammenliknbart med naturreservat og nasjonalparker og dobbelt så stort som i vanlig drevne skoger. Alle miljøskadelige subsidier må fjernes, og støtte må kun gis til tiltak som ivaretar og bedrer skogen som livsmiljø. Midler til miljøtiltak er bra, og de må konkretiseres, kvalitetssikres skogøkologisk og være reelle miljø- og klimatiltak utover eksisterende krav.

SD: Nye Veier AS (kap. 1321)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Nye Veier AS reduseres til 4008 mill. kroner, som er 2500 mill. kroner mindre enn i 2024.

Begrunnelse

Nye Veier har fått i oppdrag å bygge motorveier, bl.a. i korridorer der jernbanen bør prioriteres. Det planlegges omfattende og kostbare utbygginger der veistandarden fra før er veldig bra og trafikkmengdene små. Se også rapporten [Behov for en grønnere veipolitikk – 23 strekninger der planene må endres](#). Vi vil derfor være tydelige på at Nye Veier ikke må få sette i gang nye motorveiprojekt. I stedet må utbyggingsplanene nedskaleres betydelig, i tråd med intensjonene bak endringer i bl.a. veinormalene. Om ikke selskapets virksomhet skaleres ned, må innholdet endres – slik at det primært får ansvaret for utbedring og vedlikehold av eksisterende veier.

SD: Kjøp av infrastrukturtjenester, jernbane (kap. 1352 post 71 og 73)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til kjøp av infrastrukturtjenester (sum post 71 og 73) økes til 28 296 mill. kroner, som er 2000 mill. kroner mer enn i 2024. Ekstra midler skal primært brukes til fornying på vedlikeholdsbudsjettet samt til godstiltak og andre kapasitetsøkende tiltak.

Begrunnelse

Jernbanen i Norge sliter med mange feil på infrastrukturen, som gir innstilte tog og hyppige forsinkelser. Dette er et alvorlig omdømmeproblem og skremmer folk og næringsliv vekk fra jernbanen. Vi trenger derfor et krafttak for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet, som har økt gjennom mange år. Videre må midlene til kryssingsspor og andre godstiltak økes, for å innfri politiske mål om å flytte gods fra vei til bane, noe som er blitt nedprioritert tidligere. Deler av innsatsen her vil også komme persontrafikken til nytte.

KLD: Statlige tilegnelser, vern av naturområder (kap. 1420 post 32)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til statlige tilegnelser, vern av naturområder, økes til 1065 mill. kroner, som er 250 mill. kroner mer enn i 2024, derav 200 mill. kroner ekstra til skogvern.

Begrunnelse

Boreal skog er et av verdens største karbonlager. Bare i Norge holder skogen på 7 mrd. tonn CO₂. Regjeringens klimastatus og -plan viser store utslipp fra skogbruket, og mer vern vil bidra positivt for å endre på dette. Videre lever halvparten av våre truede arter i skog. Skogvern er derfor viktig for både naturmangfoldet og klimaet. Stortinget har vedtatt at 10 prosent av skogen skal vernes, men vi er ennå ikke halvveis. En konsekvens av den internasjonale naturavtalen må være at ambisjonene heves betydelig. Og vi må samtidig sikre vern av våre mest verdifulle skogområder, i tråd med forskernes mangelanalyse. Innsatsen må derfor intensiveres kraftig, og da trengs det økt kapasitet, bl.a. for å sikre næringsuavhengig kartlegging utført av kompetent biologisk personell. Det er gledelig at Stortinget gjennom budsjettforliket for 2024 har økt skogvernbevilgningen betydelig. Nivået må økes til minimum 1000 mill. kroner i 2025, som er 200 mill. kroner mer enn i 2024, og trappes ytterligere opp etter dette. Vi ber ellers om at staten ikke får utbetalt erstatning ved vern av egen grunn.

Videre trenger vi en supplerende nasjonalparkplan med forslag til nye nasjonalparker som kan sikre at et representativt utvalg av norsk natur vernes, bl.a. for å innfri den internasjonale naturavtalen. Regjeringen må også snarest verne de marine områdene som ligger klare. Vi ber videre om at verneprosessen for de resterende områdene i verneplanen gjennomføres så raskt som mulig.

KLD: Naturmangfold i kommuneplanlegging (Naturesats) (kap. 1420 post 60)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til å ivareta naturmangfoldet i kommuneplanlegging økes til 106 mill. kroner, som er 50 mill. kroner mer enn i 2024.

Begrunnelse

Ordningen skal bidra til at naturmangfoldhensyn ivaretas bedre i kommuneplanarbeidet gjennom utarbeiding av en kommunedelplan for natur. Erfaringene fra et tidligere pilotprosjekt er gode, og interessen for støtteordningen har vært stor. Budsjettforliket for 2024 har økt beløpet til denne posten betydelig, og det er nå også mulig for kommunene å søke om midler til å planlegge og gjennomføre tiltak som bidrar til å ivareta og bedre tilstanden for naturmangfoldet. Dette er bra, og vi ber om at bevilgningen dobles i 2025.

KLD: Klimatiltak, Klimasats (kap. 1420 post 61)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning økes til 784 mill. kroner, som er 500 mill. kroner mer enn i 2024. De ekstra midlene går til Klimasats.

Begrunnelse

Det er avgjørende å få med kommunene på de mange omstillingene som må gjøres, og gjennom Klimasats kan kommunene gjøre tiltak som de mener er fornuftige ut ifra lokale forhold. Det er mange kommuner landet rundt som ønsker å gjennomføre klimatiltak gjennom Klimasats, så det er uforståelig at regjeringen har forsøkt å avvikle denne ordningen to år på rad. Heldigvis er ikke Stortinget enig i dette. Ordningen bør isteden styrkes vesentlig og gjøres forutsigbar og langsiktig.

ED: Støtte til husholdninger for ekstraordinære strømuttergifter (kap. 1820 post 75)

Naturvernforbundets forslag

- Overslagsbevilgningen til stønad til husholdninger for ekstraordinære strømuttergifter, som i 2024 er på 9 750 mill. kroner, omgjøres slik at den i sterkere grad stimulerer til energieffektiviseringstiltak.

Begrunnelse

Strømstøtteordningen slik den nå virker, reduserer insentivet for energieffektivisering og vil dermed i mindre grad bidra til omlegginger som reduserer folk strømvhengighet. Erfaringer viser også at husholdninger med høyt inntekter har fått en stor del av støttebeløpet. Dersom ordningen skal videreføres i 2025, bør den endres. Støttebeløpet bør ikke baseres på den enkelte husholdnings forbruk, men fordeles likt på alle innbyggerne eller husholdningene, eventuelt korrigert for bygningstype, f.eks. i tråd med forslaget i den ferske rapporten [Fremtidens strømstøtte](#) fra Samfunnsøkonomisk analyse.

ED: Energieffektivisering og -omlegging (kap. 1825)

Naturvernforbundets forslag

- De statlige midlene til energieffektivisering under kap. 1825 økes til 2195 mill. kroner, som er 1000 mill. kroner mer enn i 2024.
- I tillegg økes påslaget i nettariffen (kap. 5578 post 73) slik at det tas inn ytterligere 1000 mill. kroner som øremerkes støtte til energitiltak som reduserer energibruken i bygningsmassen. Totalt vil innsatsen økes med 2000 mill. kroner i 2025 sett i forhold til 2024.

Begrunnelse

Energieffektivisering i bygg er den raskeste og mest miljøvennlige måten å skaffe strøm på. Det vil bidra til å dempe prispresset i markedet, redusere forbrukernes sårbarhet overfor høye kraftpriser, redusere behovet for strømstøtte og frigi kraft til andre formål.

Det trengs et sett av virkemidler for å realisere energieffektiviseringspotensialet, bl.a. strengere krav og bedre rådgiving, men også bedre tilskuddsordninger for å øke farten på energioppgraderinger og sparetiltak i bygg. Næringsbygg og boligsameier fikk nye ordninger gjennom Enova i 2023. Regjeringen må sikre midler til å opprettholde disse ordningene fram mot 2030. I dag mangler tilsvarende ordninger for utrulling av moden teknologi for eneboliger og småhus, som står for halvparten av energibruken i byggsektoren. Vi ber om minst 1000 millioner kroner ekstra som bevilgning til Enova og et tilsvarende beløp som tas inn gjennom et ekstra påslag på nettariffen, der midlene øremerkes energieffektiviseringstiltak i bygg.

Regjeringens handlingsplan for energieffektivisering i alle deler av norsk økonomi var, sammen med at NVE har fått et sentral koordineringsansvar, et viktig steg for et systematisk arbeid. Handlingsplanen må oppdateres årlig for å kunne vurdere effekten av ulike virkemidler og behovet for nye grep. Naturvernforbundet ser et stort potensial i samspillet mellom reguleringer, god rådgiving, tilskudd og gode finansieringsordninger.

UD og KLD: Klima- og miljøbistand

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til matsikkerhet, fisk og landbruk (UD, kap. 162 post 71) økes til 1998 mill. kroner, som er 100 mill. kroner mer enn i 2024.
- Bevilgningen til miljø og klima (UD, kap. 163 post 70) økes til 2744 mill. kroner, som er 4000 mill. kroner mer enn i 2024, der halvparten av de ekstra midlene øremerkes utslippskutt og klimatilpasning og den andre halvparten til tiltak utenlands i tråd med den internasjonale naturavtalen.
- Bevilgningen til fornybar energi (UD, kap. 162 post 72) økes til 1419 mill. kroner, som er 400 mill. kroner mer enn i 2024.
- Bevilgningen til klima- og skoginitiativet (KLD, kap. 1482) økes 4668 mill. kroner, som er 500 mill. kroner mer enn i 2024.

Begrunnelse

Norges årlige klimafinansiering skal dobles i 2026. I fjor sa regjeringen at målet allerede er nådd fordi privat kapital regnes med. Dette er uheldig av flere grunner. Klimafinansiering er nedbetaling av Norges «klimagjeld» til verden, fra et land med høye historiske og nåværende utslipp og store økonomiske ressurser. Privat kapital kan gå opp og ned hvert år. Private investeringer går heller ikke nødvendigvis dit det er størst behov. Det er et enormt behov for offentlig klimafinansiering som også rettes til land, områder og temaer som ikke kan forventes å gi avkastning for norske aktører. Det er beklagelig at flere poster fikk reduserte bevilgninger i 2024. Den internasjonale naturavtalen, som har klare mål om midler til naturfinansiering, forsterker behovet for mer penger ytterligere.

Bevilgningen til fornybar energi går til land med stor energifattigdom i Afrika sør for Sahara og er nøkkelen til bærekraftsmål 7 om tilgang til ren energi. Det trengs fortsatt bistand til desentralisert, fornybar småskala-energi og rene kokeovner, som gir pålitelig energi til folk som ikke er eller kan forventes å bli koblet til nettet framover. Økte bevilgninger bør kombineres med en strategi for desentralisert, fornybar, småskala-energi.

Å stanse avskoging er svært viktig for natur og klima. Vi ser nå stor framgang i flere land, med håp om gode resultater, bl.a. som følge av den internasjonale naturavtalen og ny politikk fra Brasils regjering. De norske midlene til formålet har stått på stedet hvil lenge, så det er gledelig at Stortinget gjennom budsjettforliket for 2024 økte bevilgningen til klima- og skoginitiativet (kap. 1482) med 1000 mill. kroner utover regjeringens forslag. Bevilgningen i 2025 bør økes med ytterligere 500 mill. kroner.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet



Truls Gulowsen
leder